

Szilágyi Györgyi⁹ – Gombik Judit¹⁰

EGYHÁZI SZOCIÁLIS SZEREPVÁLLALÁS A SZOCIÁLIS ELLÁTÓ RENDSZERBEN

*THE ROLE OF THE CHURCHES
IN THE SYSTEM OF SOCIAL ASISTANCE*

Abstract

In the period after the democratic transformation churches as institutions re-interpreted their role in the society in the field of politics, education and philanthropic activities. This process of redefining of the social role had an effect on the recognition of the churches in Romania and on the social expectations toward these churches as well. As the instrumental functions come to the front the opinion gathered ground that the churches should be some sort of social service institutions. This fact is considered by many people, who belong to the inner circles of the churches as a devaluation and a crisis of the whole institution and they think that this new perception means the weakening of the traditional and authentic functions of the churches. This paper examines these processes in Romania.

Az egyházak szerepvállalása

A történelem folyamán az egyházban mindig jelen volt a karitatív tevékenység. Az egyház karitatív tevékenységei azért is népszerűek, mert tradíciójából kifolyólag a hitélet és a „felebarát segítése” szorosan összefonódott mindig. Meg kell azonban jegyezni, hogy az egyház nem csak erkölcsi és humanitárius okok miatt foglalkozik a szociális problémákkal, hanem dogmatikai alapelveiből kiindulva, fő célkitűzését tartja szem előtt, ami nem más, mint a megváltás.

---

⁹ dr. Szilágyi Györgyi tanszékvezető egyetemi professzor, Partiumi Keresztény Egyetem, Bölcsésztudományi kar

¹⁰ drd. Gombik Judit egyetemi adjunktus, Partiumi Keresztény Egyetem, Bölcsész tudományi kar

A dogmatikai alapelvekre való hivatkozások mögött azonban jól megfigyelhető a mindenkori társadalmi követelményekhez való alkalmazkodás törekvése. A római katolikus egyház szociális tanításában például a II. Vatikáni zsinaton új egyháztudat jelenik meg. Az egyoldalú klerikus egyházzal szembe, a világi hívőkre tevődött át a hangsúly. A zsinat elismerte a „földi dolgok jogos autonómiáját”, vagyis azt, hogy az emberi „közösségeknek is megvannak a saját törvényeik és értékeik, amelyeket az embereknek lépésről lépésre felismernie, alkalmaznia és tanítania kell.”

A II. Vatikáni zsinat után, a katolikus társadalmi tanítás a pápák szociális enciklikáiban fejeződött ki. A sort a *Rerum Novarum* (1891) nyitotta meg, ezt követte 1931-ben a *Quadragesimo anno*. XXIII. János pápa *Mater et Magistra* (1961) enciklikája után, VI. Pál pápa *Populorum progressio* (1967) című körlevele következett. II. János Pál több szociális körlevelet adott ki. 1981-ben a *Laborem exercens* kezdetűt, 1987-ben a *Sollicitudo rei socialis*-t, 1991-ben pedig, a *Centesimus annus*-t.

A szoros értelemben vett társadalmi kérdésekkel foglalkozó pápai körlevél szerint a katolikus egyház társadalmi tanítása 4 alapelve épül: az egyén- illetve emberközpontúság, a szolidaritás, a szubszidiaritás és a közjó elvére.

1. Az emberközpontúság azt hangsúlyozza, hogy az egyedüli alapvető érték és kritérium az ember és az emberi méltóság.
2. A szolidaritás olyan társadalom-szervezeti követelmény, amely a legönállótlanabb és legelesettebb rétegek felemelésére is kiterjed. Jog és kötelezettség a felelősségben való osztozásra a társadalom minden szintjén.
3. A szubszidiaritás elvének az a lényege, hogy amit az egyes ember önmaga megvalósíthat, azt egy közösség nem vehet el tőle, éppígy mindazt, amit egy kisebb közösség képes önmagában végrehajtani, azt nem ragadhatja magához egy nagyobb csoport vagy éppen az állam.
4. A közjó elve szerint a társadalmi pluralitás önmagában nem szavatolja mindenki javát. Az egyes társadalmi alakulatoknak ahhoz, hogy megvalósíthassák céljukat, szükség van támasznyújtó segítségre, az állam koordináló tekintélyére. (Ladányi, Papp, Tökécski, 1998)

Egyház és diakónia Romániában

A rendszerváltás előtti negyven év alatt megvalósult erőltetett modernizáció Romániában is igen nagymértékben együtt járt a hagyományos közösségek fellazítására irányuló pártállami törekvésekkel. Ehhez kapcsolódott a szekularizáció politikai eszközökkel is gyorsított folyamata, amely szintén a hagyományos közösségek felbomlása irányában hatott ez által megfosztva a közösségeket az önszervező, önszervező, önszervező feladatok elvégzésének lehetőségétől. A múlt rendszerben ideológiai okok miatt szegénységről, analfabetizmusról, netán hajléktalanokról hivatalosan nem volt szó, annak ellenére, hogy a jelenség létezett.

„Az állam arra törekedett, hogy az egyházat – mint olyan intézmény, ami segíthetne a szociális problémák megoldásában – a társadalom peremére szorítsa és nem kívánta, hogy bármilyen formában és mértékben részt vegyen a közéletben és a politizálásban.” (Bene, 1998, 14. old)

Az egyház teljesen az ideológiai harc célpontja lett. Az általános kollektivizáláskor az egyház minden földtulajdonát államosították, és az épületek is ugyan erre a sorsra jutottak. Az egyházi tevékenység az iskolákból a templomokba szorult. Az állam megfosztotta az egyházat, a közművelődést és a nemzeti kultúrát szolgáló intézményeiktől. Egyetlen felekezet sem nyithatott, vagy tarthatott fenn oktatási intézményeket, kivéve azokat melyek saját személyzetüket készítették fel.

A különböző alkotmányos előírások arra utaltak, hogy az egyházak szerepe a társadalomban és az államban jelentősen átértékelődött, megtört státuszba került, sőt sokszor saját jogszabályaikat sem tarthatták fenn. Az ortodox és a többi egyház közötti megkülönböztetés mellett azt is meg kell említenünk, hogy a görög katolikus egyházat betiltották. '89 előtt az egyházak – kivétel nélkül – nagy veszteségeket szenvedtek minden vonatkozásban, mégis mint viszonylag önálló intézmények be tudták tölteni küldetésüket: hitük és híveik megőrzését. (Varga, 1996)

Ilyen körülmények között is az egyházhoz való tartozás és a vallási értékek maradtak azok az alapvető civil társadalmi elemek, amelyek mindvégig megőrizték autentikus közösségformáló szerepüket. A vallás alapvető funkciókat töltött és tölt be a helyi közösségek életében. Annál is inkább jelentős volt és maradt a vallás és az egyház szerepe, mivel esetünkben olyan vallási közösségekről van szó, amelyek önazonosság

tudatukat a kissebségi helyzet szorító körülményei között kellett megvédelmezniük és újra termelniük.

A kommunizmus bukása után a tradicionális egyházak karitatív intézményei újra kezdték aktivitásukat, elsődleges célként, az állam által beteljesítetlen szociális funkciók pótlását megjelölve. Az egyház karitatív szervezeteinek anyagi alapját az adományok valamint különböző jövedelmező tevékenységek és szolgáltatások teszik ki. A különböző felekezetek, szociális tevékenységeik által arra törekednek, hogy megoldásokat találjanak a szociális különbségek csökkentésére.

A gyökeres társadalmi, politikai és gazdasági átalakulások súlyos nehézségeket, a társadalom életét megrendítő válságokat vonnak maguk után. Az átmeneti kornak áldozatai a betegségtől, a magánytól, a létbizonytalanságtól, a megélhetési gondoktól, a jogfosztottságtól, a hajléktalanságtól, a munkanélküliségtől és a kitaszítottságtól szenvedő sok-sok ember. A nyolcvanas évek végéig fenntartott szociális biztonsági háló leomlása akkor is aggasztó, ha indoklására vannak gazdasági és más érvek, hiszen fedezetét nagyrészt csak hitelekből lehetett megteremteni, és sok tekintetben csak látszólagosnak bizonyult.

Hazánkban egyik legsúlyosabb probléma a növekvő szegénység, amit a nélkülözők számának rohamos növekedése jellemez. A pártállami rendszerben létrejött alapvető szociális feszültségek nem csökkentek, sőt tovább növekedtek. A súlyos társadalmi egyenlőtlenségeket eredményező folyamatokat nem sikerült megállítani, sőt azok a piacgazdaságra való átmenet során tovább mélyültek, és újabb formákat öltöttek, jelentősen növelve a szakadékot egy hirtelen és aránytalanul meggazdagodott szűk réteg és a megélhetés nehézségeivel egyre inkább küszködő nép között.

Az egyháznak különös odaadással kell gondoskodnia a szegényekről, a hátrányos helyzetbe kerültekről, az elnyomottakról. Ez az egyház társadalmi útmutatásának egyik legfontosabb szempontja. Az egyháznak az egyének jogainak védelmében elsősorban a deprivációra kell tekintettel lennie. A peremre szorult tömegek, akik semmilyen saját eszközzel nem rendelkeznek érdekeik megvédésére, kizárólag az egyházra és az államra támaszkodhatnak. Az utóbbi években egyre nagyobb figyelem irányult az állami és nem állami szereplők közötti együttműködés lehetőségeire és új formáira. A kormányok egyre kisebb mértékben képesek és hajlandók a közszükségletek kielégítéséről gondoskodni, miközben a társadalmi struktúrákban bekövetkezett változások – például a családok összetételének változása, a lakosság gyors

öregedése, a munkanélküliség általánossá válása – rendkívüli pénzügyi és emberi erőforrásokat igényelnek. Sok ismert kutató elsősorban az állami feladatvállalás kudarcával magyarázza a nonprofit szereplők, egyházak egyre erőteljesebb színrelépését, elsősorban a szociális és az egészségügyi ellátások területén, mások a piaci kudarcoknak tulajdonítják ezt a jelenséget.

Szociális intézmények a Királyhágó-melléki Református Egyházkerületben

Jelen tanulmány során be szeretnénk mutatni néhány szociális segítő munkát végző egyházi és világi karitatív szervezetet, egyesületet. Három olyan szervezetet, amelyek Nagyváradon, illetve a megyében igen nagy fontosságú és horderejű tevékenységet folytatnak, s ezáltal jelentős részt vállaltak az elesettek, a szociálisan rászorultak nyomorának, szenvedéseinek enyhítésében. Az egyik a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szociális Napközije, amely a hátrányos helyzetű családokból származó gyermekek beilleszkedésének elősegítését tűzte ki célul. A másik Lorántffy Zsuzsanna Református Egyházi Központ, amely időseknek, nyugdíjasoknak nyújt lelki segítyt, étkezési lehetőséget. A harmadik a Szentannai Cigánymissziós Központ, mely a roma közösségek integrálását célozta meg.

A Királyhágómelléki Református Egyházkerület Szociális Napközije

A napközi – mint gyermekvédelmi intézmény – 1994 óta szociálisan hátrányos helyzetű kisiskolásoknak tanulási-, beszédtanulási-, magatartási-, valamint kapcsolati zavarainak kezelésében és szociális problémáinak kiküszöbölésében nyújt segítséget. A tanulók árvák, akiket rokonok nevelnek, félárvák, csonka vagy nagycsaládból, létminimum alatt élő családból, illetve roma családból származnak. A családok 70%-a három vagy több kisgyermeket nevel.

A Napközi délutáni programmal működik 12-18 óra között, és oktatási feladatok ellátásával (házi feladatok elkészítése), tanulmányi lemaradások pótlásából áll. Az ismeretek elsajátítása differenciált módszerekkel történik. A Napközi tevékenysége szociális segítségnyújtással, logopédiai foglalkozásokkal és hitoktatással is kibővíül.

A napközibe 20 gyermek jár, életkoruk 6-11 év és mindannyian az általános iskola alsó tagozatának tanulói. A gyermekeket a város kü-

lönböző iskoláiból toborozzák. A napközi vállalja, hogy a hagyományos oktatási, nevelési intézményekben folyamatosan alulteljesítő, fokozódó beilleszkedési nehézségekkel küzdő gyerekek indulási hátrányait kompenzálja. Céljának tekintti, hogy megerősítse a gyerekeknek a felnőttek iránt megrendült bizalmát. Fontosnak tartja a vallási, etikai toleranciát, a humanitásra, szociális érzékenységre való nevelést. Tevékenységrendszerével nyitottabbá teszi a gyermekeket a világra, elindítja a szocializálódás rendkívüli sok tapintatot és megértést igénylő útján.

A személyiségformálás alapja a biztonságos, derűs, családias légkör. Ezért a napközi funkciójához tartozik a család támogatása, erősítése is. Olyan műsorokat szerveznek, melyeknek témáját előzetesen a szülők határozzák meg. A feladat, hogy a hátrányos helyzetű gyermekek szüleit megnyerjék az intézményes nevelés elfogadására. Időszakonként élelem és ruhaosztásra kerül sor (melyet az Egyházkerület bel- és külföldi adományokból fedez). A nevelők rendszeresen járnak családot látogatni, anyák, apák, nagyszülők jönnek el beszélgetni, tanácsot kérni.

A napközi olyan cselekvési programot dolgozott ki, amely alapján képessé válik az együttműködésre más intézményekkel, ideértve a kölcsönös segítségnyújtást. A gyermekek nehéz szociális körülményei miatt, többnek a Napköziben elfogyasztott ebéd az egyedüli biztos napi élelemforrás. Ennek oka a szülők szegényes, nehéz anyagi helyzete, valamint deviáns életmódja. A gyermekcsoport étkeztetését a Királyhágómelléki Református Egyházkerület Missziói Ügyosztálya vállalta fel. A gyermekek ebédjét a nagyváradi Lorántffy Egyházi központ étkezdéjéből szállítják a Napközibe.

A napközi nevelőgárdája három személyből áll: egy szociálpedagógus (intézményvezető), egy hitoktató, részmunkaidős és egy kiegészítő-nevelő.

Lorántffy Zsuzsanna Református Egyházi Központ

A központ 1997 augusztusában jött létre melynek diakóniai programja októberben kezdődött. Aktivitásának kezdetén 8 ebédet szállítottak házhoz a rászorulóknak, majd az idő során ez a szám lassan növekedett. 1999-ben a kisnyugdíjasok mellett már a nagycsaládosoknak is biztosítottak ingyenes ebédet, később viszont anyagi gondok miatt 2000 márciusában megszüntették ezt a szolgáltatást.

Jelenleg 60-70 ebédet biztosítanak. Egy ebéd ára, a rászorultság mértékétől függően, 12 lej. A szolgáltatást 20-25 nyugdíjas veszi igénybe, akik közül 20 személynek házhoz szállítják az ebédet. Továb-

bá nyolc 3-4 gyerekes család, a Lorántffy középiskola bentlakó diákjai, valamint a Szociális Napközi étkezik a Lorrántffy Központban.

A Központnak 10 alkalmazottja van:, 1 előkönyvelő, rendezvényszervező, 1 igazgató beszerző, 1 gépkocsivezető, 4 szakács, 1 takarító és 2 éjjeliőr. Az alkalmazottak közül öten rendelkeznek munkakönyvvvel, míg a többiek nyugdíjasok, önkéntesek. A központ pályázatokból, az egyház-kerületek, egyházközségek természetbeni adományaiból, a termék és a vendégszobák kiadásából tartja fenn magát és fedezi költségeit.

Szentannai Cigánymissziós Központ

A szentannai cigánymisszió kettős feladatot lát el. Egyfelől előkészíti a társadalmat a romákkal való együttélésre, másfelől konkrét missziót lát el a romák között. E kettősségből kifolyólag a központnak két alaptevékenysége van: Egy romákból álló vezetőség segítségével megpróbál egy önálló roma közösséget létrehozni; Szociális problémákat old meg.

A feladatot kidolgozandó a Királyhágómelléki Református Egyházkerület felkérte a szentannai roma közösséget egy vezetőség megalakítására. A szociális problémák tekintetében a megoldást egy öt pontból álló elképzelésben látták.

- a) közösségfejlesztés
- b) oktatás
- c) közegészségügy
- d) kommunikáció
- e) szociális biztonság

A roma közösség szervezése és a szociális problémák megoldása egy időben történt, összhangban és kiegészítve egymást. A Szentannai Cigánymissziós Központ a nagyobb hatékonyság érdekében, úgy döntött, hogy munkáját nem csak helyi szinten, Nagyváradon, hanem a közösségen belül, Szentannán is végzi. Ezért ott is létrehozott egy kirendeltséget melyben a roma komisszió tevékenykedett.

I. KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS: önszerveződés, kultúra, munkapiac

a) önszerveződés:

- A Központ úgy gondolta, hogy a roma szervezetek programjainak, kezdeményezéseinek támogatása fontos lépés lenne. Ezáltal a romák képesek lennének saját közösségükben pozitívan hozzájárulni problémáik megoldásához.

b) kultúra:

- A Központ úgy gondolta, hogy az egyedi roma kultúra megismertetése és előadása fontos feladat.
- A Központ egy hiányosságot pótoltt azzal, hogy egy kiállító terem hozott létre mely a roma szokásokat és kultúrát mutatta be. A kiállító teremben roma származású festők munkái, roma nyelvű könyvek, a hagyományos roma foglalkozások kellékei, használati tárgyai (fafaragás, fonás, ezüstművesség stb.), a romák mindennapi életét bemutató fotókiállítás stb. lesz megtekinthető. A kiállító terem hozzájárulhat ahhoz, hogy megváltoztassa az évek során kialakult előítéleteket a romákkal szemben. A Központ látogatókat szervez különböző korú iskolacsoportoknak, ahol a látogatók a vizuális élményeken kívül, történelmi és a jelenlegi helyzetet bemutató információkkal is gazdagodhatnak.

c) munkapiac:

- A Központ egyik elsődleges elvi feladata felkarolni és ösztönözni a szociális napköziben lévő roma gyermekeket arra, hogy magasabb képesítést szerezzenek, feltételezve azt, hogy a roma fiatalok, így jobban alkalmazkodna a munkapiac változásaihoz és kifizetődőbb munkát találnak maguknak.
- Az oktatási program 10-15 év múlva válik eredményessé, így jelenleg a romáknak próbálnak segíteni az elhelyezkedésben.
- Olyan tervek kidolgozása melyek segítik a romákat abban, hogy a jövőben munkát találjanak maguknak.
- Támogatni a hagyományos roma foglalkozásokat űző romákat abban, hogy jobb körülmények között, hatékonyabban végezhesék munkájukat, minél több személyt bevonva aktivitásukba.

Segítő kapcsolatok kibontakozása és működése a római katolikus egyházban (a nagyváradi Caritas Catolica példáján)

A Caritas Catolica a római katolikus egyház által végzett segítő tevékenység egyik legfontosabb intézményes formája. A szervezet világ-szinten jelenleg hat programot valósít meg, amelyek Latin Amerikára, a Közel Keletre, Közép Európára, Kelet Európára, Afrikára és az Amerikai Egyesült Államokra terjednek ki.

Nyugat Európában a Caritas a két világháború közötti időszakban alakult meg, amikor az egyházi segítő kapcsolatok fejlesztése iránti társadalmi szükséglet nyilvánvalóvá vált. Kelet Európára való kiterjesz-

tését azonban akadályozta a kommunizmus uralomra kerülése. A rendszerváltást követően a Caritas megkezdte tevékenységét Közép- Kelet Európa országaiban is.

Romániában a Caritas Konföderáció közvetlenül 1989 után kezdett el működni. 1995-től kezdve teljes jogú tagjává vált az Európai és a Nemzetközi Caritas Konföderációnak. Tizenkét területi szervezettel rendelkezik, amelyek közül a legfontosabbak a gyulafehérvári, nagyvárad, temesvári, szatmári, kolozsvári, jászvárosi és bukaresti szervezetek. Országos szinten tevékenységének legfontosabb területei: a gyermekvédelem, a fogyatékkal élő segítése, egészségügyi programok, az anyagilag rászorultak támogatása, valamint mezőgazdaság-fejlesztési projektek.

A Nagyvárad Római Katolikus Egyházmegye keretében működő Caritas szervezet 1990. március 20-án alakult meg, melynek székhelye a római katolikus püspökség szomszédságában van. A rendszerváltást követő években „sorra jöttek a külföldi támogatók, hiszen leginkább csak egy alapra, az egyházakéra alapozhattak. A külföldi támogatók, idővel arra ösztönözték a helyi segítőköt, hogy egy struktúrált szervezetté váljanak, így lassan a nagyvárad egyházmegyében is intézményszerűsült a Caritas. A kezdeti nehézségeket áthidalva, íme elmondhatjuk, hogy több mint 22 év alatt struktúráldott és megerősödött szervezetünk. Fokozottan kiépült a medikális vonal, az idősgondozás, a szociális- és a gyermekprogramok, illetve a fogyatékos gondozás.”Jelenleg a szervezet tevékenységei a következő programokon belül működnek:

Az egészséggondozási program három szinten működik:

- a) orvosi rendelő: A Caritas poliklinikán általános orvosi rendelőtől számos szakorvosi konzultációig sok mindent elvégeznek (pl. gyermekgyógyászat, pszichológia, nőgyógyászat, fogorvosi rendelő, ultrahangos vizsgálat stb.). gyógyszerár:
- b) A Caritas-gyógyszertár fontos részét képezi a betegek szolgáltatásának. Itt elsősorban az orvosi rendelő betegek juthatnak kedvezményesen gyógyszerekhez, de vallási és nemzetiségi különbség nélkül megpróbálnak segíteni a kisnyugdíjasokon, rokkantakon, munkanélkülieken, utcagyerekeken, és hajléktalánokon.
- c) otthoni idős betegápolás és gondozás: e program célja, hogy az időseket otthoni „családi” keretek között gondozzák, kiküszöbölve azt, hogy kiszakítsák őket megszokott környezetükből. 1997-ben PHARE támogatással kezdődött el ez a tevékenység, mely 7

beteggondozói központot működtet az egyházmegye területén (Nagyvárad, Margita, Élesd, Belényes, Szalonta, Tasnád, Mihályfalva), így havonta mintegy 400 beteget látnak el.

Idősgondozás

A Szent Márton időotthon Szöllösön, Várad külvárosában működik, ahol nemcsak kisjövedelmű vagy jövedelem nélküli időseket fogadnak, hanem olyanokat is, akik nyugdíjuk fejében kapnak teljes ellátást. Jelenleg 42-en élnek itt idősek, akikről 15 munkatárs gondoskodik: 1 orvos, 2 asszisztensnővér, 10 gondozó, ápoló, 2 konyhai alkalmazott, és egy vezető, igazgató szociális munkás végzettséggel. A gondozottak fenntartására szánt egy havi összeg (1500 lej), melyből 200 lej állami támogatás, 100 lejt a Caritas fedez, a fennmaradó összeget a bentlakók fedezik.

Az intézményt, jelenlegi formájában 2000. áprilisában szentelték fel, több idős ember számára teremtve otthont és biztonságot. Az öregotthon 1994 óta működik, 1996-2000 között felújították és egy emelettel kibővítették. A betegek hitvallásuk szerint lelkigondozást is kapnak. Az otthonnak kápolnája is van, melyet a mallersdorfi ferences nővérek rendeztek be. A közeljövőben egy idősklub beindítását is tervezik, annak érdekében, hogy még színesebb és változatosabb legyen az otthon programja.

Szociális és gyermekprogramok

Elsősorban élelmiszercsomaggal segítenek havonta 120 rászoruló nagycsaládon, amelynek a helyzetét környezettanulmány révén állapítják meg. Év elején készítik a felméréseket, de ha az év többi napján újabb kérésekkel fordulnak a Caritashoz, abban az esetben is felméri a család szociális hátterét, hogy valóban azok a családok kapjanak élelmiszert, akik a legrászorultabbak is.

Itt említhető az a tevékenység, mely a nevelőintézetbe került fiatalokat támogatja. Elsősorban ünnepek alkalmával (Karácsony és Húsvét) segélycsomag akciókat szerveznek főleg a fiatal elítéltek számára

Egy szociális konyhát is működtet a nagyváradai Caritas, mely naponta kb. 200 személynek biztosít meleg ételt.

Ami a gyermekprogramokat illeti, először is szükséges megemlíteni azt a programot, mely egy roma falu diákjait támogatja.

A gyermekvédelem területén dolgozták ki azt a programot is, mely elsősorban az árva gyermekeknek, a minden esély nélkül kallódó utca-

gyerekeknek, a gyermekotthonból kikerülő, lakással és munkával nem rendelkező fiataloknak nyújt majd biztonságot, munkát és nem utolsósorban szeretetet. A szociális központ Szentjóbbon nyitotta meg kapuit, mely egy széleskörű programmal látja el a rászorulókat: oktatási központ, elméleti és gyakorlati képzés, mezőgazdasági tevékenység, ifjúsági ház, otthon 8-10 árva kisgyermek és gondozóik számára. A központ a gyerekeknek nemcsak otthont akar teremteni, hanem gondoskodni szeretne megfelelő családi körülményekről, színvonalas képzésről, melynek segítségével biztosítaná és elősegítené jövőbeni érvényesülésüket, valamint beilleszkedésüket a társadalomba.

Sérülteknek nyújtott támogatás

2000 áprilisában egy újabb programmal gazdagodott a nagyváradi Caritas tevékenysége, a B.A.C.H. irodával. Az iroda sérült emberekén kíván segíteni különböző módon: tanácsadás, információk átadása, az előírt jogok ismertetése, protézisek és egyéb segédeszközök beszerzése. Havonta mintegy 18-20 rászoruló keresi fel az irodát.

Ezen belül egy szülői önképző csoport is működik (havi rendszerességgel) sérült gyermeküket gondozó szülők számára, annak érdekében, hogy a szülők minél több információt kaphassanak és hogy megvitasák az aktuális nehézségeket. A problémák megoldása érdekében, szakemberek is segítenek (pszichológus, jogász, orvos), így még több hasznos információt tudhatnak meg az érdeklődők. A Schijndel-i Caritas már több alkalommal támogatta a nagyváradi Caritast elektromos kerek székekkel mozgássérült gyerekek számára.

Következtetések

Az 1989-ben megnyílt szabad cselekvési lehetőség esélyt adott az egyházaknak arra, hogy szerepvállalásaikban alkalmazkodjanak a modernkor társadalmi követelményei, elvárásai által meghatározott feladatrendszerekhez. A rendszerváltás korszakváltást hozott az egyházak életében is. Azóta folyamatosan nő a hitüket komolyan vevők, a közösségteremtők, a kereszténységet nyilvánosan is képviselők száma.

A rendszerváltást követő időszakban az egyházak, mint intézmények, újraértelmezték társadalmi szerepvállalásukat a politikum, az oktatás valamint a karitatív tevékenységek terén is. „Az egyházak közéletünk új szereplőivé váltak. Egyesek ebben a demokrácia győzelmét

látják. Mások a megszokott viszonyok változásától, talán a régmúlt visszatérésétől félnek. Mint a tömött buszban egy új felszálló, az egyházak nyilvános szerepe is ütközésekkel, konfliktusokkal jár” (Tomka, 1995.)

A külföldi kapcsolatok kiépülése hatást gyakorol a romániai egyházak társadalmi elfogadottságára, az irányukban megfogalmazott társadalmi elvárásokra is. Az instrumentális funkciók előtérbe kerülése következtében mindinkább teret nyerhet az a vélekedés, amely az egyházat elsődlegesen valamiféle szociális szolgáltató intézménynek tekinti. Ezt a tényt az egyházak belső köreihez tartozók közül sokan hajlamosak egyoldalúan egyfajta értékvesztésként, válsághelyzetként, az egyedül autentikusnak tekintett hagyományos egyházi funkciók hatékony betöltésének gyengüléseként értelmezni.

Az egyházak számos szociális intézmény létrehozását kezdeményezték. Tették ezt azért, mert szociális szerepvállalásukat akarták teljesíteni, de azért is, mert a szociális segítségen keresztül is közvetíteni akarják az egyházi értékeket. Felvetődik a kérdés, hogy mennyire egyeztethető egy szociális intézményben az egyházi szellemiség és a tudományos szakmaiság. Az egyházi karitatív szervezetek csak akkor működhetnek hatékonyan, ha megfelelő szakembergárdával rendelkeznek. A szociális szféra tudományai viszont nem mindig összeegyeztethetőek az egyház által képviselt szellemiséggel, ami konfliktusokat szülhet. Ezért is gátolja számos egyházi szociális intézmény hatékonyságát, hogy a megbízott szakemberek nem „a Biblia szemszögéből”, hanem a szociológiai, orvosi kutatások eredményeinek perspektívájából közelítik meg a szociális problémákat. Ilyen esetekben az egyház úgy érezheti, hogy az illető intézmény feletti ellenőrző funkciója csorbát szenved.

A külföldi tapasztalatok, a hazainál számottevően jobb eredményekre vezető tevékenységi formák kimerítő leírásával, mindmáig adós a hazai szakirodalom. Ezt a munkát az elkövetkezendő években lehet majd elvégezni. Van azonban néhány gyakorlati eredmény, amelyekre érdemes felhívni a figyelmet. Nincsen ugyanis a fejlett országoknak olyan pozitív tapasztalata a szociális szférában, melyet – a szükséges feltételek megléte esetén – ne lehetne nálunk is alkalmazni. De ehhez elsősorban jól működő gazdaságra lenne szükség. Nem valami eredendően mást, hanem többet, jobbat, fejlettebbet, hatékonyabbat célzunk meg. Nem különbségek után kell tehát kutatni, hanem többet ér a magasabb színvonalat eredményező hasonlóságok keresése.

Napjaink diakóniájának útját négy fázisban lehet összesíteni. Az egyik a személyes fázis, amikor önzetlenül, hitből fakadóan, de szakmailag képzetlen emberek végzik a szolgálatot. A másik a karizmatikus fázis, amikor a diakónusok állandósult társadalmi szükséghelyzetben szervezett összefogással és kellő képzettséggel végzik a diakóniát. A harmadik a professzionális fázis, amikor a diakónusok megértik, hogy szakosodni kell. Fontossá válik a gazdaságosság, a finanszírozás, de ezek mellett hangsúlyt nyer a szakmai teljesítmény és a megfizettség is. A negyedik a komplex fázis, amikor a diakónia kezelhető számú, de mégis széleskörű igények kielégítésére törekszik. Jelentős befektetéseket eszközöl és valóságos diakónia jellegű vállalkozások indulnak be. Itt már nem elegendő a tulajdonképpeni értelemben vett diakónusi szakmai tudás, jelentősen felértékelődik a menedzselés kérdésköre.

A diakónia nem szakítható el a gyülekezetektől. Az egyházkerületi, egyházmegyei diakóniai struktúra kiépítése előtt a gyülekezeti diakónia létrehozása kell, hogy az első helyre kerüljön. A gyülekezeteknek úgy kell tekinteni a diakóniára mint az elsődleges feladatok egyikére.

Egy másik cselekvési lehetőség a diakónia minél szerteágazóbb mediatisálása, népszerűsítése, köztudatba való beépítése. Nagy előrelépés lenne a diakónusok önszerveződése. Célja az lenne, hogy a diakónusok találkozzanak, szakmai munkájukat megbeszéljék, újonnan szerzett szaktudományi ismereteiket kicseréljék. A diakónia eme kezdeti fázisaiban, véleményünk szerint a legelső lépés az lenne, hogy a lelkipásztor a diakónust munkatársnak tekintse és a diakónus munkáját, ne teherként fogja fel. Szakemberek hiányában az egyház nem képes egy jól működő szociális hálót kiépíteni.

Az egyház természetéből, küldetéséből és hagyományos tekintélyéből kifolyólag lehetőséget kapott arra, hogy fontos társadalmi gondok kezelését felvállalja. Ehhez azonban az egyházak összefogása szükséges, hogy együttes erővel felvegyék az elszegényedettek terheit. Amennyiben ezt nem teszik meg, az egyház társadalmi szerepe, tekintélye degradálódik. Ezért kötelessége az egyháznak a szegény réteg támogatása úgy lelki, mint anyagi téren.

A hagyományos egyháziasságra jellemző vallásos értékek konzerválódása sokak tudatában még mindig az elmaradottság megbélyegzettségével társul, egy antimodern társadalom képzetével, amely nehezen nyit az új felé. A történelmi egyházaink iránti magas fokú bizalom, nyitottságuk a társadalmi kihívások iránt biztató jelei annak, hogy társadalmunkban a vallásos értékek továbbélése lehetővé tehet egy ki-

egyensúlyozottabb, értékközpontú fejlődést, mértéktartó arányok fennmaradását tradíció és modernitás között.

Irodalom

- A Királyhágó-melléki Református Egyházkerület Programja.* Nagyvárad, 2001.
- A Királyhágó-melléki Református Egyházkerület tanintézeteinek évkönyve.* Nagyvárad, 1993.
- A Vatikáni Zsinat tanításai.* Budapest, 1995.
- Az önkormányzatok és a civilszervezetek együttműködése.* Budapest, 1997. Alfaprint nyomda
- BECKFORD, James A. (1986)(ed.): *New religious movements and rapid social change.* Paris, UNESCO és London, Sage.
- BENE Éva (1998): *Keresztény egyházak nemzeti felelőssége.* Budapest, Püski Kiadó
- BOROWIK, Irena – TOMKA Miklós (2002) (eds.): *Religion and Social Change in Central and Eastern Europe.* Krakow, Nomos.
- DARVAS Ágnes (2000): *Gyorsjelentés a gyermekszegénységről Magyarországon és Romániában.* Budapest, Szociális Szakmai Szövetség
- GÁBOR Kálmán (2000): *Társadalmi átalakulás és ifjúság.* Szeged, Belvedere.
- DR. HÉZSER Gábor (1991): *A pásztori pszichológia.* Budapest.
- DR. TÓKÉS István (1990): *A romániai magyar református egyház élete 1944-1989.* Budapest.
- Egyháztörténet 1, 2.* Budapest, 1998. Református Pedagógia Intézet
- Egyháztörténet és egyházjog.* Nagyvárad, 1996
- Erdélyi egyházaink évszázadai.* Bukarest, 1992. Transil Kiadó